

ռանձի Եփեսոսի յիմարը ինքնին փնտրող
է, իր ետեւէն եկող լուրերէն, թաքե-
րու ու խաչափողային բորբոքումները
շատ անգամ մահացու են, մահացու
եօթը մեղքերուն չափ եւ կարելի է
աւելի ալ:

Դեռ մեղքոյներու ծայրը ծունը չե-
ղած, երբ գիտութիւնը տարաբնակի
հիւանդութեանց պատճառներուն վրայ
կը կարծադրէ, կը խաբարէ, շատ վար-
մանալի կը թուէր էնֆիլիւնցային խնդ-
րիկացը: Կարծիքներ միայն կային,
հիւանդութիւնը ողին միջոցաւ կը
տարածուի: Բնորոշումային ազդեցու-
թիւնը յոյժ զգալի են հիւանդութեան
բնիկացըին վրայ: Թաց ու խոնաւ եր-
կիրներու բարի ծաղիկ է: Եւ իր ա-
պացոյց կը յիշեցնէ թէ, էնֆիլիւնցան
զրկեթ միշտ ձմեռը կը ծաղի, թաց ու
խոնաւ ձմեռը, թէ հիւանդութեան կեղ-
բունքը բոլորովին անջատեալ վայրերու
մէջ ալ կը տարածուի (ողին միջոցաւ),
թէ չոր ու ցուրտ օդերէ անմիջապէս
յետոյ զփսաւորաբար կը շատնայ: Ու
բոլոր այս դիտողութիւնը ճշմարիտ է-
ին, ու մինչեւ այսօր ալ ընդունուած
բոլոր դիտողութիւնն: 1780ին անգլիա-
կան մարտնասերը ծովերուն վրայ կը
թափառէին, մինչդեռ անդին էնֆիլի-
ւնցան ցամաքի ճակատամարտ մը կը
մղէր խեղճ մարդկութեան դէմ, բայց
ջուրերն ալ անցնելով մինչեւ կղզիա-
եալ նաւերը հասաւ, ահա արդիւն ապա-
ցոյց մը թէ միջոցային միջին կը ճանաչու-
ի էնֆիլիւնցան: Անկից ի վեր շատ ան-
գամ դիտուած է թէ եւրոպայէն Ամերիկայ
անցնելու համար չորեքնաւի ծախքերու
նշմարելու պէտք չունի, իր մահու
թեւերուն վրայ յառած կը թաշի հինին
նոր աշխարհ, այնքան արագ որքան
մարդկային երեւակայութիւնը:

Միջբնակներու դեպքը իրաւ է որ շատ
մը խոտանութիւն ձգեց գիտութեան
ծոցը, բայց էնֆիլիւնցային հանդարտիկ
տունը չմտաւ դեռ: Թէպէտեւ 1892ին
Պարոնայը Գորնիլ եւ Շանդալիս Ակա-
դեմիոյ առջեւ փոքր ճառի մը մէջ խո-
սած էին Պապիսի (1890) գտած միջ-
բնակի վրայ, թէ իրենց ալ փորձելով,
հիւանդի մը արիւնը մշակելով ճերմակ
պղծիկ նապաստակի մը վրայ, գտած
էին նոյն միջբնակը, բոլոր ճանչցուած
միջբնակներէն աւելի փոքր, բայց ա-
նասուններու ներարկեալ (արիւն) հի-
ւանդութեան նշաններ պէտք եղածին
չափ չեն նմանիր մարդուն էնֆիլիւն-
ցային, որով չենք կրնար խոտանութիւն
գիտել: Ուրիշներ ալ, թէ Գերմանիայ
թէ Անգլիոյ մէջ, էնֆիլիւնցային միջբնակ
պղծիկ տանջուած են ու կը տանջուին աշ-
խատանքներու մէջ, բայց գիտե՞լ գե-
ղէ, եղած: Ուրիշն ազգ. մեր միջբնակ-
բան բժշկներուն արոնցով մին վերջերս
Բարիկ եկաւ զործիքներ առնելու հա-
մար: ամսնագրումի անվիւթի դեղ:

Ես այս բանքը խորհելու վրայ էի
երբ բարեկամս, զոր հիւանդի գիտեալս
ինչպէս գիտե՞ք, դէմս հանած էր, խըն-
դրեց որ հիւանդութեան նշաններուն
միայն իրեն թիւ տեղեկութիւն տամ:
Խոտանայ «Հայրենիք» մէջ տալ
այդ տեղեկութիւնը, հիւանդութեան
նշաններուն ու գիտաւորաբար նախա-
կան զգուշութեանց (prophylaxis) վրայ:

Եւ խոտանում, որպէս ամէն խոտ-
անում որ բարեկամի մը կը տրուի, պի-
տի կատարեմ Բ. յօդուածով մը:

Պ. ՔՕԼՈՒԵԱՆ

Արտաքին լուրեր

ԱՆ Գ. Լ. Ի. Ա.

Երկ հասած թերթերը կ'ըսեն թէ
Անգլիոյ խորհրդարանական կազմութիւնը
նորին կը կնճռորի: Կլատսթոն Պարի-
ձէն վերադարձած էր բաւական հաշ-
տարար հոգիով, եւ տրամադիր էր հա-
մաձայնութիւն գոյացնել լորտերու ժո-
ղովին հետ երկու օրինադրի մասին:
Բայց, ինչպէս բացատրեցինք երկուշաբ-
թի, նախարարական իր նպատակին
հասնելու համար պէտք էր որ իր կու-
սակիցներն ալ ետեւէն երթային, արդ-
ապատականներուն մէջ զայրոյթը այն-
քան յատաճեցած է լորտերու դէմ որ
Կլատսթոն չկրնար դիւրաւ խոսք հաս-
կեցնել իր կուսակիցներուն:

Գործարանայականներու պատասխա-
նատուութեան մասին լորտերու բարե-
փոխումը փոխանակ հիմնովին մերժե-
լու, Կլատսթոն ուղեց որ այդ օրէնքը
մինչեւ երեք տարի արտ կամու: Ըլլայ
իսկ անիջ ետքը պարտաւորել: Նախա-
րարութիւնը իր բարեկամներէն Պ. Քոպի
միջոցաւ այս առաջարկը ներկայե-
տուաւ: Եւ ահա մեծամասնութիւնը հա-
զի թէ 2 ձայնի հասաւ:

Բայց ազատականները կ'ըսեն թէ
այդ քուէարկութեան մէջ քանի մը կը-
լատսթոնեան տնտեսալի տներ որք ջերմ
կուսակից են աշխատանքի ազատութեան
իրենց հետ չեն քուէարկած, վասն զի
կուգին որ գործարանայականն ու գոր-
ծաւորը ամէն միջամտութիւնէ անկախ
մնալով համաձայն իրարու հետ:

Լորտերն ալ կը յայտարարեն թէ
երկու օրինադրիներու խնդրին մէջ կը-
լատսթոն չկրնար բացարձակապէս ա-
պաւինել իր կուսակիցներուն, որոնցմ
ոմանք պարզապէս կարգապահութեան
համար է որ կը քուէարկեն նախարարու-
թեան առաջարկները: Այս տեսութեամբ
լորտերը չեն ուղեր տեղի տալ, եւ մին-
չեւ վերջը գիտնալիս կամք ցոյց կու-
տան, որով Կլատսթոնի հայտարարե-
րամարտութիւնները կ'անցորին: Ան-
խուսաբելի հետեւանքը պիտի ըլլայ ե-
րեսիտանսիոն ժողովին լուծումը եւ
նոր ընտրութիւններ, որք պիտի վճեն
նոյն իսկ լորտերու ժողովին գոյու-
թեանը մասին:

Բարձրագոյն ժողովին իշխանութիւնը
չբացնելու կամ տկարացնելու գաղա-
փարը օրէ օր աւելի կը տարածուի: Սըր
Ուիլիսմ Հարքը, որ Կլատսթոնէ ետքը
նախարարութեան ամենէն ակնկալն ու-
ղան է, քանի մը օր առաջ կը յայտա-
բարէր թէ Վիտորիո ժողովը ամէն բա-
րեփոխութեան թշնամի է, բայց պար-
տաւոր է տեղի տալ հանրային կար-
ծիքին առջեւ:

Վերջերս Բորիսմութիւն գումարուած
ազատականները ստատիստիկ խօսեցան
լորտերու ժողովին գոյութեանը դէմ:
Նշանաւոր անձնաւորութիւններ յայտա-
բարեցին թէ ազատական կուսակցու-
թեան պահանջումն է լորտերու ժողովին
լուծումը:

Երեսիտանսիոն ժողովին քուէ-
արկած թաղական խորհուրդներու օրի-
նադրեց զոր բարեփոխած էր լորտերու
ժողովը, վերստին վերադարձուցաւ եւ
բեալիտանսիոն: Բոլոր բարեփոխու-
թիւնները մերժուեցան 161ն 69 ձայնի

մեծամասնութեամբ: Ինչեւ իսկ մէկ
բարեփոխութիւն մը մերժուեւ է 118
ձայնի մեծամասնութեամբ: Միւթեմա-
կան Պ. Չէմպլէն եւ ուրիշ փոթեմա-
կանք ինչ ինչ կ'ետեւն մէջ քուէարկած
են կատարական կուսակցութեան հետ:

—

ՅԲԱՆԱՍ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

Բեղրադուրի Նովոյէ Վիսկիյա Կա-
ռավարական թերթը խմբագրականի մը
մէջ կը յայտարարէ թէ անդէպ է ֆրանք
եւ ուսու բարեկամութեան խնդիրը խառ-
նել ցորենի մաքրի բարձրացման խնդ-
րին: Որքան որ ալ այս բարձրացումը
անհաճոյ ըլլայ Ռուսիոյ բայց եւ այնպէս
չկրնար վնասել բարեկամութեան մը
որոն միակ նպատակն է ամրապնդել եւ
բոլորի խաղաղութիւնը: Պէտք չէ այս
բարեկամութիւնը մէջ տեղ նետել ճշն-
շուտ բանեցնելու համար տնտեսական
խնդիր մը առթիւ ֆրանսական խոր-
հրդարանին եւ կատարականութեան վը-
րայ:

Իսկ Նովոյսի մեծ թերթը կը շու-
րուանէ հարուածել մաքսապաշտպան
ծրադիրը ֆրանսական համաձայ-
նութեան տեսակետով:

Բարիգիտն թերթի մը Բեղրադուրի
թղթակցին ալ կ'ըսէ թէ Ռուսիոյ հոն-
քային կարծեք զո՞ւ է ֆրանք եւ դը-
ման առեւտրական դաշնագրէն, բայց
նոր դաշնագրեր չկրնար ո՞ր եւ է աղբ-
ջութիւն ունենալ Ռուսիոյ արտաքին
քաղաքականութեան վրայ: Ռուսիա
Ֆրանսայի հետ իր բարեկամութիւնը
այնքան մեծ օգուտներ տեսաւ որ
չպիտի ուզէ փոխել արդի կացութիւնը:

—

Յ Բ Ա Ն Ա Ս

Պաշտօնական օրագիրը հայտարարեց
1892ին Ֆրանսայի ամուսնութեանց, ծը-
նունդներու եւ մահերու վիճակագրոյցը:
Ամուսնութիւնը 290,319
Ամուսնալուծութիւնը 5,772
Ծնունդ 855,847
Մահ 875,888

Այս թիւերը բաղադրուելով 1891ի վի-
ճակագրութեան հետ կը տեսնուի որ
նախորդ տարուան վրայ ամուսնութիւն-
ներու աւելցած են 4,861, ամուսնալու-
ծութիւնը 20, իսկ ծնունդներու թիւը
պակասած է 10,530, եւ մահերուն 994:
Մահերը 1891ին ծնունդէն 10,505 ա-
ւելի էին, իսկ 1892ին այս տարբերու-
թիւնը 20,041 կը հասնէ:

Տեղեկագիրը այս վիզովիչ նուագու-
թեան պատճառներուն մէջ կը դասէ
1854-55ին իրիմի պատերազմն ու քրե-
րան, եւ 1870-71ի պատերազմը:

Քառասուն տարի առաջ, կ'ըսէ, պա-
տերազմին եւ համաճարակին պատճա-
ռաւ մահերու թիւը ծնունդներէն շատ
եղած է: Կարելի է որ 40 տարի վերջը
այն ժամանակի նուագումին աղբեցու-
թիւնը զգալի ըլլայ Ֆրանսայի համար:

Իսկ 1870-71ին ալ սովորականէն
600,000 մահ աւելի պատահած է, եւ
120,000 ծնունդ ալ պակաս: Թէեւ յա-
ջորդ տարին ծնունդը սովորականէն
20,000աւելի ըլլալով նուագումը 100,000ի
կը մնայ: Նմանապէս պատերազմի տարին
120,000 ամուսնութիւն պակաս եղած է:
Բայց յաջող երկու տարին 70,000
աւելի ըլլալով, բայց կը մնայ 50,000:

Սակայն, կ'աւելցնէ տեղեկագիրը,
ներեւէ է յուսալ որ 1892ի նուագումը

անցողական է: 1891ի եւ 92ի ամուս-
նութիւններու յաւելումը գուշա-
կել կուտայ թէ բնական օրէնքներուն
համեմատ, ծնունդներուն թիւն ալ պի-
տի աճի յաջորդ: 2 տարիներուն մէջ
Վերջին տասնամեայ վիճակագրեցնէ
կը տեսնուի որ իւրաքանչիւր ամուսնու-
թիւն 10 տարուան մէջ 3,09 ծնունդ
կուտայ: Վերջի երկու տարուան 21,000
ամուսնութեանց յաւելումն կրնանք
հետեւեցնել թէ հաւանօրէն 60,000 ծը-
նունդի յաւելում մը պիտի ըլլայ, որ պի-
տի բաժնեւոր գաղթ տարիներուն վրայ:
1892ին Ֆրանսայի ամուսնութիւն-
ները 290,319 էին. ամենէն մեծ թիւն է
17 տարեէ ի վեր: 1891ին բաղադա-
մամբ 4,861 ամուսնութիւնք աւելի ե-
ղած են, եւ 1891ին ալ 1890ին վրայ
16,126 ամուսնութիւն աւելի ունեցած
էր:

—

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՔԸ

Եւրոպայի պետութեանց 1892ին վեր-
ջը հանրային պարտքի դուստրն եղած
է 126,288 միլիոն 422 հազար ֆրանք,
որուն մանրամասնութիւնները հետեւ-
եալն է. իւրաքանչիւր երկրի պարտքը
ֆրանսական ոսկիի վերածուած.

Ֆրանսա	1,530	միլիոն	584,250	ոսկի
Ռուսիա	866	»	206,000	»
Անգլիա	847	»	099,450	»
Աւստրիա	770	»	659,050	»
Գերմանիա	674	»	940,200	»
Իտալիա	622	»	499,250	»
Սլոնիա	310	»	351,350	»
Բարթելիա	163	»	490,400	»
Թուրքիա	142	»	117,950	»
Հունաստ	118	»	798,750	»
Պելժիգա	115	»	742,700	»
Ռումինիա	51	»	641,200	»
Յունաստան	37	»	516,450	»
Շ.-Նորվեգիա	26	»	002,800	»
Սերպիա	16	»	436,950	»
Ճաննարքա	12	»	969,450	»
Ֆինլանդիա	3	»	886,800	»
Չեխիերիա	2	»	670,100	»
Լիւքսեմպուր	»	»	808,500	»

6,314 միլիոն 421,100 ոսկի

Այդ թուականին Եւրոպայի բնակիչ-
ներուն թիւն էր 359 միլիոն 227,287,
հետեւաբար միջին հաշուով իւրաքան-
չիւր անհատի 351 ֆրանք բաժին կ'իյ-
նայ պարտքէն: Սակայն եթէ իւրաքան-
չիւր ժողովրդի վրայ հաշուենք կը զը-
նենք որ Ֆրանսայի իւրաքանչիւր բնա-
կին 798 ֆրանք բաժին կ'իյնայ. Բոր-
թուրքի 694 ֆր. Հունաստանի 526, Անգ-
լիոյ 447, Իտալիոյ 410, (հիմա տար հա-
մեմատութիւնը շատցած է), Պելժիգայի
377, Աւստրիոյ 372:

—

ՌԻԹ ՏԱՐԵԿԱՆ ԶՈՒԹԱԿԱԶԱՐ ՄԸ

Բարեկի մէջ ընդհանուր ուշադրու-
թիւն գրուած է Պրոնիսլավ Հիւպերման
ստուն ուր քաղաքի ջուրիւնաւոր մը,
որ անցեալ հինգշաբթի գիշեր Լուսի
սրահին մէջ իր առաջին նուագահանգիստ
ուտաւ, եւ երկրպագութեան խումբ
ժութեան հետ հարկաւ Միշտիլ-
ստին քոնալիք մը, Շորլիի նաղիւն
մը, Պալիս սոնադ մը եւ Սարազադի
Տան Պրոնիսլավին: Արդ իւրաքանչիւր
կտորին մէջ այնչափ աշխոյժ, այնչափ
զգացողութիւն, այնչափ փառահաճ
նուածք ունէր որ հասարակութիւնը չը

գիտցաւ ինչ ընելիքը այդ հրաշալի ար-
ուեստողէին:

—

ՕՐՈՒԱՆ ՆԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Ֆրիտրիխսթը, 19 փետրուար
Վիլնէմ կայսրը ժամը 5 1/2ին հո-
նասաւ: Պիզնարը իշխանը զինքն ընդու-
նեց կայսրանը: Կայսրը քանի մը ան-
գամ սղմեց իշխանին ձեռքը եւ մէկտեղ
դրեալ զնային ոտքով. ահադին բազ-
մութիւն մը որ համալսելէն ու չընկա-
նելին վազած եկած էր խանդավա-
ցածութեան արտայայտութիւններ ըրա-
կալով ճաշից Պիզնարը եւ ընտա-
նիքին հետ. սեղանին վրայ խոսակցու-
թիւնը շատ ողեւորեալ ու մտերմակա-
ն էր: Ժամը 9ին կայսրը վերադարձաւ
Ուլեշեմպին: Իշխանը իրեն ընկերա-
ցաւ մինչեւ կայսրան, ուր կայսրը մնալ
բարովի միջոցին ողջադերեց Պիզնարը
Ջերմադին ցնծութիւնը կրկնեցաւ ժո-
ղովրդին կողմէ:

—

Սիլեանթի, 18 փետրուար

Աւստրիական Կրայֆ նաւը որ Մա-
տերայէն կուգար ու էլիզապէթ կայս-
րուհին Ֆրանսա կը տանէր խրեցաւ ա-
ւաղակցոյ մը վրայ, որ չէր նշանակուած
ծովային քարտէսներու մէջ: Ֆրանսա-
կան նաւի մը օդաւթամբ Կրայֆ ազա-
տեցաւ եւ ճամբան շարունակեց:
Պիզնար, 19 փետրուար
Դաշնակցային խորհուրդը միաձայ-
նութեամբ ընդունեց ուս եւ գերման
առեւտրական դաշնագիրը:

—

“ՀԱՅՐԵՆԻՔ”Ի ՕՐԱՅՈՅՑԸ

1894
2018 թուականի, 9 փետրուար (Հ. Տ.)
21 » (Ն. Տ.)
Բ. Թ. Հ. 4385
Տ. Թ. Հ. Ռ. Յ. Խ. 1313
Թուական Հիմքի 1311, Շապան 17
Սէնի Մայիս 1309, Շապան 9
Կ Ե Ր Ո Ւ Ա Մ
Դ. Բ. օր պահոց առաջադրուց:
Կ Ե Ր Ո Ւ Ա Մ

—

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ. Ամասիոյ գաւառին
կատարարիչ անուանուեցաւ Պէթրի փա-
շա, զայնապատ Մարտիանի:
Խալիսի վերաբնիչ առեւտրի պատ-
ժական Տիւրքի նախագահ անուանուե-
ցաւ Թայիւր Զիլիլ Էֆէնդի, նախագահ
պատժական Տիւրքի վերաբնիչ առեւտրի
Բարեկի:

—

ԼԵՑԻԵՒ ՊԵՐԱՅԻՆ ԵՐԵՎԱՆ

Երեւն մայրաքաղաքի մեղիքներն եւ
ուրիշ կրօնական հաստատութիւնները
ընտաղաբարեալ էին եւ ամբողջ զիջե-
րաց մնային հաստատեցաններուն, որոնք
կ'երթային ազդեցիկ եւ մաղթանքներ
ընել վասն արեւշատութեան վեհ.
Սուրբանի:

—

ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԸ Հեռագրով ցա-

ւակցութիւն յայտնեւ է Վիլնէմ կայ-
սեր գերմանական Պրանկիստիլ զրա-
հաւորին վրայ պատահած արկուն հա-
մար, որուն մէջ 46 հոգի զոհ եղան:

ԹԵՐԹՕՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ (70)

Ժ. ՄԱՐԻ

ՕՐԻՈՐԴ ԳԱՐՈՒՆ

ՄԱՍՆ Գ

—Կը մնայ դիտեալ թէ այն փողոցին
ու Լազար Պէրման միեւնոյն աճան են
մի, վասն զի կ'երթապէս եւս ալ տնտես-
չեմ, կրնայ ըլլալ որ փայտած ըլլաւ:
—Ինչպէս կրնանք հասկնալ:
—Օրիորդ ժեննին հարցաքննեցիք:
—Ո՛հ:
—Թերեւս իրմէ կարենանք համար-
տութիւն հասկնալ:
—Ինչպէս:
—Եթէ սա գետինն անցնելու փո-
ւոյնը օրը ծանօթ է, թերեւս օրիորդ
ժեննին ու կը ճանչնայ գային: Կարելի
է որ պարահանգիստ մէջ գայն նշան-
րած ըլլայ: Եւ եթէ ձեր գուշակութիւն-
ները ճիշդ են, եթէ իմ լրած խոսքերս
իրեն կը վերաբերին, կարելի է որ
իմքը տեղեկութիւն տայ մեզ:

Տեսնելով որ Լորան չի պատասխա-
ներ, Կոմ յարեց.

